

POSTANOWIENIE

Dnia 1 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak

w sprawie z wniosku G. K.

o wyłączenie sędziów Sądu Okręgowego w O. M.K. i A.S. od orzekania w sprawie VII Ka 740/20

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 1 lutego 2023 r.,

1. oddała wniosek w stosunku do Sędziego Sądu Okręgowego w O. A.S.;

2. pozostawia wniosek bez rozpoznania w stosunku do Sędziego Sądu Okręgowego w O. M.K.

UZASADNIENIE

Pismem z 10 maja 2021 r. obrońca oskarżonego G. K. (dalej: „wnioskodawca”) złożył wniosek o wyłączenie sędziów Sądu Okręgowego w O. – A.S. i M.K. Jako podstawę wyłączenia wskazał wątpliwości co do ich bezstronności, jak również powołał się na brak niezależności sądu i niezawisłości sędziów. W uzasadnieniu pisma podniósł, że zarówno SSO A.S. i SSO M.K. zostali powołani na urzędy sędziego w Sądzie Okręgowym w O. na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w sposób i w trybie przewidzianym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Wnioskodawca powołał się ponadto na treść uchwały Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), zgodnie z którą udział w składzie osoby powołanej na urząd sędziego w sądzie powszechnym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym

przepisami powyższej ustawy, oznacza nienależytą obsadę sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Wnioskodawca uznał również, że ze względu na strukturalne uzależnienie Krajowej Rady Sądownictwa od władzy politycznej, większe wątpliwości co do dochowania wyżej wskazanych standardów będą występować wówczas, gdy w danej sprawie sąd miałby orzekać w kwestiach istotnych z punktu widzenia tej władzy, co dotyczy w szczególności interesów majątkowych Skarbu Państwa lub spraw karnych, w których oskarżycielem publicznym jest prokuratura, a na jej czele stoi obecnie Minister Sprawiedliwości jako Prokurator Generalny. To samo może dotyczyć innego typu konkretnych postępowań sądowych, które z różnych względów mogą wzbudzać zainteresowanie opinii publicznej oraz polityków, w szczególności związanych bezpośrednio z dominującą we władzy ustawodawczej i wykonawczej siłą polityczną. Wnioskodawca odniósł to do stanowisk wyrażanych przez Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Sprawiedliwości i Służbę Celno-Skarbową w stosunku do postępowań sądowych o czyny z art. 107 § 1 k.k.s. Dodał również, że biorąc pod uwagę, iż SSO A.S. podzielał pogląd oskarżyciela publicznego co do losowego charakteru zatrzymywanych urzędzeń w tożsamych pod względem stanu faktycznego postępowaniach, uzasadnionym jest wniosek, że wadliwość, jaką dotknięty jest proces powoływania tego sędziego, doprowadzi w realiach niniejszej sprawy do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności. W jego ocenie, istnieje ryzyko, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę dotychczasowe orzeczenia Sądu Okręgowego w O., w wydawaniu których uczestniczył SSO A.S.i, a które okazywały się korzystne dla oskarżyciela publicznego (Urzędu Celno-Skarbowego), że rozpoznanie niniejszej sprawy przez tego sędziego oraz SSO M.K. będzie miało przede wszystkim na uwadze interes Skarbu Państwa, a tym samym doprowadzi do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności sędziego i sądu.

Postanowieniem z 11 maja 2021 r. (VII Ka 740/20) Sąd Okręgowy w O. na podstawie art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: „u.SN”) przekazał Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego wniosek obrońców oskarżonego G.K. o wyłączenie od rozpoznania sprawy VII Ka 740/20 sędziów Sądu Okręgowego w O. – A.S. i M.K. w zakresie podnoszonego przez wnioskodawców braku niezależności sądu i braku niezawisłości sędziów.

Na podstawie zarządzenia z 19 września 2022 r., pismem z 28 października 2022 r., zwrócono się do wnioskodawcy o wskazanie, czy z uwagi na podniesione zarzuty, wnosi o rozpoznanie tego wniosku w trybie art. 26 § 2 u.SN, czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i nast. ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 2072 ze zm.).

Wnioskodawca odebrał pismo 8 listopada 2022 r. Nie wniósł na nie odpowiedzi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 26 § 2 u.SN, do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Ponadto, na podstawie art. 26 § 3 u.SN ustawodawca przesądził, że wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Na wstępie podkreślić należy, że powołane wyżej przepisy ustanawiają Sąd Najwyższy właściwym do rozpoznania wniosków o wyłączenie sędziego tylko

co do zarzutów braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. W pozostałym zakresie zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy regulujące orzekanie w sprawach o wyłączenie sędziego w trybie właściwej dla danej sprawy procedury (cywilnej lub karnej).

Wnioskodawca złożył wniosek w zakresie wyłączenia sędziów od orzekania, jak również w zakresie braku niezależności sądu. Przez brak niezawisłości rozumie się sytuację, w której sędzia pozostawałby zależny od różnorodnych wpływów i wskazówek ubocznych, ulegał wpływom w zakresie wydawanych postanowień oraz wyroków i innych czynności zmierzających do rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zwraca się również uwagę na takie okoliczności jak: stronniczość w stosunku do uczestników postępowania, zależność od organów pozasądowych, brak samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych, zależność od wpływu czynników społecznych i politycznych, zwłaszcza partii politycznych (por. P. Wiliński, P. Karlik, w: L. Bosek, M. Safjan (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*; Legalis 2016). Niezależność sądu sprowadza się do oddzielenia i uniezależnienia władzy sądowniczej od innych władz (t.j. ustawodawczej i wykonawczej). Niezależność to samodzielność w planowaniu, podejmowaniu i realizowaniu działań oraz brak podporządkowania funkcjonalnego i organizacyjnego, który mógłby wpływać (bezpośrednio lub pośrednio) na realizację zadań sądu lub podważać zaufanie do niego ze strony jednostek (por. K. Olszak, *Niezawisłość, niezależność i bezstronność w sądownictwie w świetle regulacji prawnych oraz orzecznictwa*, Głos Prawa, Przegląd Prawniczy Allerhanda 2019, t. 2, nr 2 (4), poz. 25).

Przy formułowaniu zarzutu, o którym mowa w przepisie art. 26 § 2 u.SN, konieczne jest konkretne wskazanie, z jakiego powodu w danej sprawie naruszona została niezależność sądu lub niezawisłość sędziego. Wnoszący o wyłączenie sędziego powinien przywołać sytuacje, zdarzenia czy zachowania, które świadczą o zaistnieniu takich okoliczności i przynajmniej je uprawdopodobnić. Niewystarczające będzie samo stwierdzenie, że w przypadku danego sędziego mogą wystąpić wątpliwości co do jego niezawisłości.

W niniejszej sprawie podstawą wniosku o wyłączenie sędziów Sądu Okręgowego w O. – A.S. i M. K. była przede wszystkim okoliczność, że ich

powołanie nastąpiło na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., co zdaniem wnioskodawcy mogło prowadzić do braku ich niezawisłości, jak również braku niezależności sądu. Wnioskodawca wskazał, że okoliczność ta może skutkować podejmowaniem przez sędziów decyzji korzystnych przede wszystkim dla interesów majątkowych Skarbu Państwa lub dotyczących postępowań, w których oskarżycielem publicznym jest prokuratura. Zauważyć przy tym trzeba, że zastrzeżenia wnioskodawcy dotyczą niemal wyłącznie SSO A.S. Wobec tego sędziego sformułowano również inne zarzuty mające świadczyć o braku jego bezstronności.

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie rozstrzygał niejednokrotnie kwestię, czy zarzut powołania do orzekania sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., spełnia dyspozycję przepisu art. 26 § 3 u.SN. W kontekście tym badano zwłaszcza zarzuty nawiązujące do treści tezy 2 uchwały połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20). Zgodnie z nią „[n]ienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”. Odnosząc się do tego zarzutu należy podkreślić, że zgodnie z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r. (U 2/20), wskazana uchwała połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego została uznana za niezgodną z: art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90,

poz. 864/30 ze zm.), art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.). Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Powołana wyżej uchwała nie ma zatem samoistnego znaczenia normatywnego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2021 r., I NWW 40/21).

W tym kontekście podzielić należy pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2020 r., I NWW 7/20, zgodnie z którym podstawą do pozostawienia wniosku bez rozpoznania, w oparciu o przepis art. 26 § 3 u.SN, będzie sytuacja, w której wniosek nie spełnia warunków konstrukcyjnych (nie podaje okoliczności faktycznych i ich oceny prawnej, uzasadnienia lub uprawdopodobnienia zawartych w nim twierdzeń) lub ma charakter abstrakcyjny, tj. nie odnosi się do konkretnej sprawy lub dotyczy kwestionowania samego statusu sędziego.

Należy podkreślić, że powyższa wykładnia art. 26 § 2 i 3 u.SN jest spójna ze wskazaniami zawartymi w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu. Interpretacja tych przepisów powinna bowiem uwzględniać, z jednej strony, zasadę braku drogi sądowej do kontroli powołania sędziego w polskim porządku prawnym, a z drugiej strony – konieczność zapewnienia skutecznej ochrony strony w konkretnym postępowaniu do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd. Wykładnia powołanych przepisów dopuszcza możliwość kontroli tego czy w konkretnej sprawie nie dochodzi do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W świetle powołanego wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r. do naruszenia takiego standardu niezawisłości i bezstronności może dochodzić, jeżeli osoba została powołana na stanowisko sędziego na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej

w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., a przy tym zachodzą dodatkowe okoliczności, które świadczą o naruszeniu wskazanych standardów niezawisłości i bezstronności w konkretnej sprawie i w jej konkretnych okolicznościach. W takiej sytuacji mogą wystąpić podstawy do rozstrzygnięcia merytorycznego wniosku w zakresie art. 26 § 2 u.SN, czego skutkiem może być wyłączenie sędziego od rozpoznawania konkretnej sprawy. Jeżeli natomiast wniosek kwestionuje sam fakt bycia sędzią, zgodność z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, ma charakter abstrakcyjny, nie podając okoliczności faktycznych czy też uprawdopodobnienia zawartych w nim twierdzeń, mogących świadczyć o braku niezawisłości sędziego – musi zostać pozostawiony bez rozpoznania jako nie spełniający konstytucyjnych warunków wniosku o wyłączenie sędziego.

Dla rozstrzygnięcia niniejszego wniosku kluczowe jest to, że poza powołaniem się na treść uchwały składu połączonych Izb: Karnej, Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, jak również założeniem istnienia domniemanego wpływu władzy wykonawczej na każde postępowanie, które dotyczy interesów majątkowych Skarbu Państwa lub w którym oskarżycielem publicznym jest prokuratura, wnioskodawca nie przytoczył żadnych przekonujących argumentów, które odnosiłyby się do SSO A.S., jego kompetencji, dotychczasowego postępowania w zakresie pełnionych obowiązków, powiązań sugerujących zależność od innych podmiotów, itp. Kwestie dotyczące zarzutu braku bezstronności, z uwagi na dotychczasowe rozstrzygnięcia tego sędziego, pozostają bowiem poza kognicją Sądu Najwyższego i powinny zostać rozstrzygnięte przez Sąd Okręgowy w O. na zasadach ogólnych, wynikających z Kodeksu postępowania karnego. W konsekwencji, brak powołania przez wnioskodawcę okoliczności mogących potwierdzać wystąpienie realnych, dodatkowych okoliczności, świadczących o naruszeniu przez SSO A.S. wskazanych standardów niezawisłości i niezależności w niniejszej sprawie, spowodował konieczność oddalenia wniosku wobec tego sędziego jako niezasadnego.

W odróżnieniu natomiast od SSO A.S., jedynym zarzutem wobec SSO M.K. była okoliczność powołania jej przez Krajową Radę Sądownictwa, ukształtowaną w trybie przewidzianym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Nie skonkretyzowano wobec niej żadnych innych zastrzeżeń, których zasadność możliwa byłaby do zbadania w kontekście standardów niezawisłości sędziego i niezależności sądu. Z tego względu, w zakresie, w jakim niniejszy wniosek dotyczył wyłączenia SSO M.K., powinien zostać on pozostawiony bez rozpoznania.